

vols. III i IV (XIX, 358-359; Millàs; referències a Arnau de Vilanova, Joan de Peratallada, Ramon Llull i Jeroni Torroella); *L'abat Oliva, fundador de Montserrat (971?-1046): Assaig biogràfic*, d'A. M. ALBAREDA (XIX, 359-363; Bohigas; elogis); *Josep Finestres: Estudis biogràfics*, per I. CASANOVA (XIX, 365-368; Rius i Serra); *La corte literaria de Alfonso V de Aragón y tres poetas de la misma*, de F. VENDRELL I GALLOSTRA (XIX, 368-371; Rubió; referències a Andreu Febrer i a Pere de Santafé); *Les obres autèntiques del Beàt Ramon Llull: Repertori bibliogràfic*, de J. AVINYÓ (XX, 164-165; Rubió; «vademècum utilíssim»; reserves: hauria hagut d'ésser redactat amb més precisió, la part purament bibliogràfica s'hauria de separar de l'estudi del contingut); *Bibliographie des manuscrits littéraires en ancien provençal*, de C. BRUNEL (XX, 166; Bohigas; aclariment sobre la data dels mss. 7 i 8 de la Biblioteca de Catalunya). — La secció de recensions va complementada per una d'anàlisi de *Revistes* redactada per R. ALBERT I LLAURÓ i R. ARAMON I SERRA (XVII, 338-352) i per CARMÉ SERRALLONGA (XVIII, 357-389; XIX, 372-392; XX, 175-202), en la qual són anotats tots els articles que es refereixen a Catalunya en diverses revistes nacionals i estrangeres.

A causa de la guerra civil quedà interrompuda la publicació d'*EUC*. Cal desitjar que la seva represa no es faci esperar massa.

R. ARAMON i SERRA

«*Analecta Sacra Tarraconensia*». Vols. VIII (1932), IX (1933), X (1934), XI (1935), XII (1936). Barcelona, Biblioteca Balmes. (4) + 312 pàgs.; (4) + 424 pàgs. + xv làms.; (4) + 328 pàgs.; 612 pàgs. + x làms.; VIII + 568 pàgs. + xxxvii làms.

Dins d'aquest recull anual de treballs històrico-eclesiàstics referents als països catalans, figuren alguns estudis que interessin la romanística, principalment en la seva manifestació cultural catalana. Van ressenyats a continuació sumàriament.¹

Mn. JOSEP VIVES, *Prudentiana* (XII, 1-18), ofereix dues notes: sobre el viatge o viatges de Prudenci a Roma, en relació amb la cronologia dels seus poemes, i sobre la seva pàtria. — Mn. JOSEP MORERA, *Juan Biclarense, confesor de la fe, fundador del monasterio de Vallclara, historiador y obispo de Gerona* (XII, 59-84), examina, en diversos capítols, Joan de Biclara com a estudiant, el seu retorn a la pàtria, el confessor de la fe, el triomf de les víctimes, el monestir de *Biclaro*, el Biclarense com a historiador, l'apoteosi del triomf amb la unitat catòlica, i el Biclarense com a bisbe de Girona.

El P. MIQUEL BATLLORI, *Els manuscrits d'autors catalans medievals servats a la Biblioteca Nacional Torinesa* (IX, 253-273 + 1 làm.) dóna notícies de tretze còdexs guardats a la Biblioteca Nacional Universitària de Torí que contenen les obres següents d'autors catalans: *Le livre des anges*, de Francesc Eiximenis (no consignat per Massó i Torrents en la seva bibliografia d'aquest escriptor); *Sermones varii* i *Sermones de tempore*, de sant Vicenç Ferrer (desconeguts per Sigismund Brettle); *Codicillum seu Compendium vel Vade mecum de numero philosophorum*, *Conclusio summaria ad intelligendum testamentum et codi-*

1. Vegeu la meua recensió dels vols. III (1927)-VII (1931) dels *AST*, en *AIEC*, VIII (1927-1931) [1936], 454-456 i 585.

cillum, Liber de ascensu et descensu intellectus, Logica nova, Liber proverbiorum, Testamentum ultimum, Apertorium, Il Compendio del Libro della quinta essencia, Il Compendio del Codicillo del principio della pietra minerale, Il Libro della Divinità, tots ells de Ramon Llull (desconeguts també dels principals repertoris bibliogràfics lullians); *Libellus confectionis lapidis, Thesaurus pauperum, Breviarium practicae* (dos manuscrits), *Antidotarium, Regimen sanitatis*, d'Arnau de Vilanova. Dóna també notícia, segons les descripcions del catàleg de Giuseppe Pasini (Torí 1749), dels següents manuscrits, desapareguts en l'incendi de l'any 1904: *Le livre des Anges*, de Francesc Eiximenis; *Arbor scientiae, Liber de voluntate, Art amativa, Liber de memoria, Llibre de memòria, Ars memorativa*, de Ramon Llull; *Exposició de l'Arts memorativa*, d'Antoni Canals; una anònima *Raymundi Lulli vita; Summa casuum conscientiae* (quatre manuscrits), de sant Ramon de Penyafort; *Concordia rerum Evangelicarum*, de Guiu Terrena o de Perpinyà.

Quatre altres articles tracten més especialment de Ramon Llull. — En els *Records de Llull i Vilanova a Itàlia* (X, 11-43) el mateix P. BATLLORI aplega dades per a la història del lullisme als ducats de Ferrara i Mòdena i s'ocupa de dues versions italianes, desconegudes, del *Llibre de meravelles*, d'una *Lectura Artis generalis* i del duc Alfons II (1533-1597) i el fals lullisme. Publica també un carteig erudit sobre l'autenticitat del *Breviarium* d'Arnau de Vilanova, amb dues lletres en apèndix. — Insistent en el mateix tema, el P. BATLLORI parla de *Reliquies manuscrites del lullisme italià* (XI, 129-141) i dóna notícies de diversos còdexs que contenen obres de Ramon Llull, guardats a les biblioteques Cívica de Bèrgam, Nazionale Centrale de Florència, Cívica Berio de Gènova, Nazionale Braidense de Milà, Estense de Mòdena, Universitària de Pàdua, Universitària de Pavia i Oliveriana de Pésaro. Amb una taula d'obres, al final. — En un altre article, *Un lullista bolonyès del XVIIe segle* (XII, 191-216), el mateix autor descriu una *Encyclopedia Lulliana seu Ars disserendi de omni scibili, a Raimundo Lullio adinuenta, atque a F. Alloysio Sabatini M. C., publico Bononiensis Universitatis Lectore, adaucta, et explicata*, de la qual publica en apèndix la llista dels articles i les pàgines més significatives. Luigi Sabatini, l'autor, era natural de Bolonya i pertanyia a l'escola escotista. — El P. MIQUEL FLORÍ dóna *Dues noves testimoniances sobre el Doctor Illuminat* (XII, 177-189), «a favor de tan gloriós títol de vident illuminat»: un del professor quatrecentista Joan Bulons, de l'escola lulliana de Barcelona, autor d'una *Lectura super artificium artis generalis*; un altre de fra Víctor de Palerm, mort el 1635, una de les més pures glòries de l'Orde Caputxí a Sicília. En apèndix, un fragment de la *Lectura* de Bulons, tret del manuscrit A-H-10-12 de la Biblioteca Estense de Mòdena, i la *Brevis ac etiam dilucida in artem brevem divi Raymundi Lullii subtilis declaratio*, segons el ms. Dbis-12-2-33 de la Biblioteca Cívica de Gènova.

També Arnau de Vilanova ha estat tema d'alguns interessants treballs ultra el mencionat abans en parlar de Ramon Llull. — El P. MARTÍ DE BARCELONA publica quaranta-tres *Nous documents per a la biografia d'Arnau de Vilanova* (XI, 85-127), procedents de l'Arxiu de la Corona d'Aragó i del del Reial Patrimoni, acompanyats, la major partida, d'abundoses notes. — El Prof. JOAQUIM CARRERAS I ARTAU és autor dels altres tres estudis de tema arnaldia. En el primer, *Una versió grega de nou escrits d'Arnau de Vilanova* (VIII, 127-134), rectifica l'atribució a Ramon de Meüillon d'una sèrie d'opuscles teològics, dels quals només es coneixia un manuscrit amb el text grec, i indica que són d'Arnau de Vilanova. El manuscrit, antigament a França, ha de tro-

bar-se a Leningrad, on fou portat després de les invasions estrangeres que seguiren la Revolució francesa. — En *La llibreria d'Arnau de Vilanova* (XI, 63-84), el Sr. CARRERAS s'ocupa de l'inventari dels béns mobles d'Arnau, de la seva llibreria, de documents arnaldians, de les edicions manuscrites de les obres d'Arnau, dels còdexs en els fons oriental i occidental, de les obres en vulgar de les obres científiques en llatí, del fons eclesiàstic, i de les obres mèdiques i teològiques d'Arnau. — En *Les obres teològiques d'Arnau de Vilanova* (XII, 217-231), l'autor es proposa, segons ens informa en parlar de l'abast del seu treball, «d'establir una llista, la més completa possible, dels escrits teològics d'Arnau de Vilanova. Prenc el mot *teològics* en un sentit amplíssim, com sinònim d'*eclesiàstics* o *espirituals*; en la producció literària d'Arnau, aquest conjunt d'escrits forma contrast amb les obres mèdiques i científiques». El Sr. Carreras anota de primer les obres indubtables, després l'epistolari, per fi les obres incertes. Clou l'estudi una llista d'*incipits* (grecs, llatins, catalans, italians).

El P. MARTÍ DE BARCELONA edita *L'«Ars praedicandi» de Francesc Eiximenis* (XII, 301-340), a base del manuscrit de la Biblioteca Jagellon de Cracòvia, del segle XV, i de dos altres manuscrits guardats a la Universitat de Budapest (n. 73) i a la Biblioteca Vaticana (Ottob. lat. 396), de la mateixa època.

Dues noves aportacions documentals per a la biografia de Bernat Metge es troben en aquests volums. — El Prof. XAVIER DE SALAS, *Bernat Metge y su muerte* (XI, 413-418), publica quatre documents que li permeten de situar la mort del conegut escriptor renaixentista entre el 9 de setembre de 1412 i el 19 de febrer de 1414. — El Sr. MARTÍ DE RIQUER, en un treball redactat en col·laboració amb el Sr. Salas i amb l'aportació de dades del comte de Vilanova i de Ricard Carreras i Valls, titulat *Algunes dades més sobre Bernat Metge* (XII, 173-176 + 1 full) exhuma sis documents inèdits, que acompanya d'un esquema genealògic dels fills del gran humanista (Pere, Constança, Griselda i Aldonça) a base de documents de l'Arxiu Notarial de Barcelona.

HEINRICH FINKE, *Mossèn Borra in Deutschland* (XII, 149-160), reuneix unes quantes notícies biogràfiques d'Antoni Tallander, joglar dels reis Martí, Ferran I i Alfons IV, a base d'un treball de Manuel de Bofarull publicat l'any 1895 i, principalment, dels *Acta Concilii Constanciensis*, el darrer volum dels quals aparegué el 1928. D'aquests *Acta* aprofita unes cartes escrites per mossèn Borra des de Constança.

Mn. GIOVANNI MARIA BERTINI, I «*Soliloquia*» e lo «*Speculum peccatoris*» dello pseudo Agostino in catalano (XII, 233-263), descriu el còdex A-275 de la Biblioteca Comunale dell'Archiginnasio di Bologna, que ultra les versions pseudo-augustinianes conté, entre altres, un text català de l'*Excitatorium mentis ad Deum* de Bernat Oliver. Estudia aquells dos textos, i publica fragmentàriament els *Soliloquia*, i íntegrament, el *Speculum peccatoris*.

Els Profs. GUY DE TERVARENT i BAUDOIN DE GAIFFIER publiquen un estudi de literatura comparada, *Le diable, voleur d'enfants: A propos de la naissance des saints Etienne, Laurent et Barthélemy* (XII, 33-58 + 12 làms.), en el qual es troben referències a la versió catalana de la llegenda de sant Amador, i a la llegenda de la donzella amb les mans tallades, de la qual tenim també una versió en la nostra narrativa medieval. El treball va acompanyat d'illustracions, entre altres, de retaules conservats al Museu d'Art de Catalunya, de Barcelona, i a la Catedral de Tarragona.

En una nota filològica, *Les cabanelles* (XII, 161-163), Mons. A. GRIERA relaciona unes *cabanyelles* o festa dels tabernacles, que surten en textos catalans

medievals referents a jueus, amb les *cabanelles* de Menorca (presagis de pluja segons el temps que fa els tres primers dies d'agost), que creu una supervivència de la pràctica jueva de la libació de l'aigua.

No podem deixar de banda una sèrie de treballs dedicats a temes culturals catalans: *Katalanische Motive in der deutschen Volksfrömmigkeit*, del Prof. GEORG SCHREIBER (XII, 85-112 + 2 làms.); *Manuscrits catalans de caràcter astronòmic a la Biblioteca Nacional de Madrid*, del Prof. J. MILLÀS I VALLICROSA (XI, 279-289), on trobem una descripció dels mss. 17961 i 4238 i, en apèndix, el text de la redacció llatina de l'almanac perpetu; *Pràctiques litúrgiques dels rituals catalans*, de Mons. ANTONI GRIERA (XI, 143-158); *Miniatures i fragments litúrgics inèdits de l'Arxiu Capitular de Tarragona*, de Mn. PERE BATLLE I HUGUET (XI, 273-278+5 làms.); *Un text litúrgic en català: Transcripció d'un còdex de la parròquia major de Sant Feliu de Girona*, de Mn. T. NOGUER I MOSQUERAS (XII, 451-462); *Un full visigòtic del segle IX*, de Mons. J. RIUS I SERRA (XII, 441-450), estudi i transcripció del text, acompanyada d'un facsímil, del full guardat al Museu Diocesà de Barcelona; *Inventari de béns mobles de la infanta Joana*, del Prof. XAVIER DE SALAS (VIII, 117-126), document guardat a l'Arxiu de Perpinyà, que conté referències a alguns llibres; *L'arquebisbe de Saragossa canceller de Pere III*, de Mons. J. RIUS I SERRA (VIII, 1-62), amb referències a l'infant Pere, autor del tractat *De regimine principum*, i a Bernat Oliver; *Subsidis vaticans per a la història de la nostra cultura*, del mateix Mons. RIUS (IX, 177-184), amb set documents del segle XIV i començaments del XV, procedents de l'Arxiu Vaticà, que tracten d'estudis i d'exàmens; *Estudiants espanyols a Avinyó al segle XIV*, també de Mons. RIUS (X, 87-122), on és publicat, en quant es refereix a estudiants dels regnes hispànics, el *Rotulus Universitatis Studii Avinionensis* (guardat sota el número 82 entre els Registres de Súplices de l'Arxiu Vaticà), amb anotació dels estudiants que l'autor troba a les Universitats de Perpinyà i de Tolosa, i un registre de cognoms al final; *Francesc Martí O. Carm. i el cisma d'Occident*, del P. BARTOMEU F. M. XIBERTA (XII, 383-393).

La *Bibliografia hispànica de Ciències històrico-eclesiàstiques* (VIII, 153-310; IX, 289-408; X, 169-324; XI, 433-584), dirigida pel Dr. JOSEP VIVES i redactada per ell amb la col·laboració dels Srs. J. Casanelles, D. Garcia, J. Rius i Serra, R. Roquer, J. Vincke, J. Pla, A. Raventós, L. Hanke i J. Viellard, ressenya els treballs publicats a Espanya de tema religiós o eclesiàstic, científics o d'investigació, i de fons històric, així com els principals treballs publicats a l'estranger de les mateixes característiques i de tema hispànic. Els quatre fascicles continguts en aquests volums comprenen des del núm. 3039 fins al 7767. Hi ha apartats dedicats a Alfons el Savi, arxiprest d'Hita, Arnau de Vilanova, Calderón, Camões, Cervantes, Eiximenis, Guiu Terrena, Garcilaso de la Vega, Gil Vicente, Góngora, Gracián, Herrera, sant Joan de la Creu, Lope de Vega, Luis de León, Luis de Granada, Juan Manuel, Quevedo, santa Teresa de Jesús, Jorge Manrique, Ramon Llull, sant Vicenç Ferrer, etc. Cada fascicle es clou amb uns útils índexs d'autors i de revistes buidades.

De les poques recensions contingudes en aquests volums cal recordar només la de *Visionarios, beguinos y fraticelos catalanes (siglos XIII-XV)*, de J. M. POU I MARTÍ (IX, 277-280; J. Rius i Serra; elogis; publica un parell de documents de l'Arxiu Vaticà que aclareixen algun punt estudiat per l'autor; correcció a algunes errades o inexactituds).

Dels vols. XI i XII dels AST es féu, ultra el de la revista, un tiratge es-

pecial. El primer, sense el fascicle de bibliografia, constituí una *Miscel·lània Finke d'Història i Cultura Catalana*, que portava la següent dedicatòria al gran historiador alemany: «Al meritíssim historiador i valoritzador de la cultura catalana Heinrich Finke en el LXXX aniversari del seu natalici, 13 de juny de 1935. Els Analècta Sacra Tarraconensia. Redactors, Col·laboradors, Amics.» La miscel·lània s'obria amb una nota sense signar, però redactada per Mn. J. Vives, titulada *Enric Finke hispanista* (pàgs. 9-22), on es caracteritzava l'obra del professor germànic i es dreçava una llista bibliogràfica (cinquanta-vuit títols) que només comprèn els treballs de tema hispànic. El volum XII dels *AST*, en tiratge especial, formà el vol. II de l'*Homenatge a Antoni Rubió i Lluch: Miscel·lània d'estudis literaris, històrics i lingüístics*, en commemoració també dels vuitanta anys de l'illustre professor; els vols. I i III d'aquest Homenatge eren el tiratge especial dels vols. XXI i XXII dels *EUC*.²

La guerra civil impossibilità, amb la clausura de la Biblioteca Balmes, la continuació d'aquesta revista. El 1940 es reprengué la seva publicació amb un volum que comprenia aquell any i els tres anteriors. En parlarem, però, en un altre número dels *ER*.

R. A. i S.

2. Cf. abans, pàgs. 336-347.